

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โดย นางสาวทองสวย พบบุญ นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
2. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสารถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

สรุปเนื้อหา

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ใช้ ในพื้นที่บรรเทาปัญหายแล้ง แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำคุณภาพของน้ำรวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลบ.ม. โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย 2,500 บาท/บ่อ

ประโยชน์ของโครงการ

1. เกษตรมีแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเป็นแหล่งต้นทุนน้ำไว้ใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง หรือในเดือนที่ฝนทิ้งช่วง
2. เกษตรกรมีพื้นที่สามารถทำการเพาะปลูกไม้ผลและผักสวนครัวได้จากดินบริเวณขอบบ่อ และมีพื้นที่สามารถเลี้ยงปลาได้จากสระน้ำ

ตามแผนด้านน้ำความสอดคล้องของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานตามแผนด้านน้ำแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ แผนระดับที่ 1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ซึ่งสอดคล้องกันในการสร้างความสามารถในการแข่งขันและด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนระดับที่ 2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งโครงการตอบสนองต่อแผนแม่บทด้านการเกษตร ภายใต้ เป้าหมายผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น และตัวชี้วัด : อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร (เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.0) แผนระดับที่ 3 มีหลายแผนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่

- แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) มีความสอดคล้องกันในระยะดำเนินการพัฒนาที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

- แผนปฏิบัติราชการ กรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เชื่อมโยงกันในระยะดำเนินการพัฒนาที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก

- แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2570) มีความสอดคล้องกันในระยะยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างคุณภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินตามศักยภาพ ยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินที่นำไปสู่ความยั่งยืนระดับจังหวัด ภายใต้แผนของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

- แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) มีความสอดคล้องกันในด้านที่ 2 การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ภายใต้แผนของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งจะมี แผนบริหารจัดการสถานการณ์ตามช่วงเวลา ได้แก่ มาตรการรับมือฤดูฝน ปี 2566 และมาตรการรองรับฤดูแล้ง ปี 2565 - 2566

- แผนอื่น ๆ คือ โครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ (Infrastructure Transparency Initiative : CoST) หน่วยงานจะต้องรายงานต่อกรมบัญชีกลางในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการความร่วมมือป้องกันการทุจริตซึ่งโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเข้าข่ายตามหลักเกณฑ์เป็นโครงการก่อสร้างที่มีงบประมาณสูงสุดของหน่วยงานราชการระดับกรม

กระบวนการแผนงาน - งบประมาณ กระบวนการแผนงาน จะจัดทำผ่านระบบ Thai Water Plan : TWP (สททช.) และดำเนินการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ผ่านระบบ e-Budgeting (สงป.)

การติดตาม - ประเมินผล มีระบบเครื่องมือการติดตามและประเมินผล 4 ระบบ ได้แก่

1. ระบบการรายงานแผน/ผลการปฏิบัติงาน สงป.301
2. ระบบติดตามประเมินผลด้านน้ำ Thai Water Assessment
3. ระบบฐานข้อมูลแผน/ผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ BB EvMIS
4. ระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ eMENSCH

ขั้นตอนการเสนอคำขอตั้งงบประมาณโครงการ

- 1.เตรียมความพร้อมการจัดแผนปฏิบัติการด้านทรัพยากรน้ำร่วมกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
2. จัดส่งข้อมูลความต้องการของเกษตรกร พร้อมหลักฐานรายละเอียดเพื่อตรวจสอบ
3. จัดทำรายละเอียดเสนอคำขอตั้งงบประมาณ
4. เข้าสู่การพิจารณากรอบวงเงินงบประมาณ
5. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและชุดสระน้ำในไร่นาให้เป็นไปตามแผนงาน
6. ติดตามผลการดำเนินงานรายเดือน/รายไตรมาส เพื่อรายงานเสนอกรมฯ และหน่วยงานภายนอก

กระบวนการขอรับการสนับสนุนโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

เกษตรกร ติดต่อ สพข./สพด. ประจำจังหวัดด้วยตนเอง หรือ กรอกคำขอลงบน www.ddd.go.th โดยพื้นที่ต้องมีเอกสารสิทธิ์ที่หน่วยงานรัฐออกให้ และเกษตรกรมีส่วนร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่าย บ่อละ 2,500 บาท เจ้าหน้าที่ สพด. จะเรียงลำดับความต้องการรวบรวมไว้ เพื่อรอการเสนอคำขอรับการสนับสนุน ซึ่งกรมพัฒนาที่ดิน จะเสนอคำขอตั้งงบประมาณต่อสำนักงบประมาณพิจารณาและรอการอนุมัติ และดำเนินการก่อสร้างต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. กองแผนงาน : กำหนดเป้าหมายจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
2. เกษตรกร : ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
3. สถานีพัฒนาที่ดิน : คัดเลือกเกษตรกรแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
4. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต : ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกร
5. กองแผนงาน : อนุมัติรายชื่อเกษตรกร
6. สถานีพัฒนาที่ดิน : ลงทะเบียนผู้รับเหมา
7. สถานีพัฒนาที่ดิน : ทำสัญญาจัดทำแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานและบันทึกผล การดำเนินการ

การคัดเลือกพื้นที่

1. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ ในเขตปฏิรูปที่ดิน ใบจอง พื้นที่คหข. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากการป่าไม้และกรมอุทยาน

2. เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหา ขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

3. พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำโดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน

4. ในกรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน 3 เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ 2 เมตร ส่วนในกรณีขุดสระน้ำลึกเกิน 3 เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

รูปแบบการก่อสร้าง

1. ลาดด้านข้าง การขุดดินจะต้องมีความมั่นคงไม่เกิดการสั่นไถลของลาดตลิ่ง ความลึกไม่เกิน 3 เมตร สามารถใช้ลาดด้านข้าง 1 : 1 , 1 : 1.5 และ 1 : 2

2. การกำหนดความลาดด้านข้างของดินขึ้นอยู่กับชนิด ของดินที่จะขุด โดยมีข้อเสนอแนะว่าดินเหนียวปนทรายควรมีลาดด้านข้าง 1 : 2 2. ความลึก การขุดดินหากลึกเกิน 3.00 ม. ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

3. การขุดดินใกล้แนวเขตที่ดินของผู้อื่นจะต้องมีระยะของขอบสระน้ำห่างจากแนวเขตที่ดินผู้อื่น ไม่น้อยกว่า 2 เท่าของความลึกสระน้ำและน้ำดินที่ขุดมาถมล้อมรอบสระน้ำและปรับพื้นที่ให้เรียบร้อย

4. กรณีขุดดินพบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ซากดึกดำบรรพ์ หรือแร่ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือ ทางการศึกษาในด้านธรณีวิทยา ให้ผู้ขุดดิน ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

การยกเลิก และการสละสิทธิเข้าร่วมโครงการ

กรณีที่ 1 : สละสิทธิก่อนทำสัญญา

1. เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุดโดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์ พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการฯ

2. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและคัดเลือกรายชื่อเกษตรกรที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการขุดสระน้ำ ตามลำดับคำขอภายในพื้นที่ตำบลเดียวกันเพื่อเข้ารับสิทธิ์แทน

3. สถานีพัฒนาที่ดินเสนอรายชื่อเกษตรกรสละสิทธิ์และรับสิทธิ์แทนต่อผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่ออนุมัติ

4. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบฯ

กรณีที่ 2: สละสิทธิ์หลังจากการทำสัญญา

1. เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุดโดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์ พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการต่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงาน

2. เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงานตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำบันทึกรายงานต่อประธานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ เพื่อทราบ

3. เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงานตรวจสอบ คัดเลือกและเสนอรายชื่อเกษตรกรรายใหม่ เพื่อรับสิทธิ์แทน และทำรายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างเสนอต่อผู้อำนวยการสถานี(ผู้ว่าจ้าง) เพื่อทราบและขออนุมัติแก้ไข เปลี่ยนแปลงรายชื่อแนบท้ายสัญญา

4. ผู้อำนวยการสถานี(ผู้ว่าจ้าง) อนุมัติ และส่งรายงานการขอยกเลิกแทนที่เสนอ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่ออนุมัติ

5. แจ้งผู้รับจ้าง เพื่อแก้ไขสัญญาฯ

6. ดำเนินการตามสัญญาที่แก้ไขแล้ว

การติดตามผลการขุดสระน้ำ

- ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
- ออกตรวจงาน
- ตรวจผลงาน
- ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน

-รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบและสั่งการ

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

มีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผลของโครงการ รวมถึงการใช้งานระบบ
ขอรับบริการสระน้ำในไร่นา (บ่อจั่ว) ซึ่งทำให้สามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจขอรับ
บริการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานได้อย่างถูกต้อง

ประโยชน์ที่ได้รับ - ต่อตนเอง : มีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ และการใช้งานระบบ
ขอรับบริการสระน้ำใน ไร่นา (บ่อจั่ว) ของกรมพัฒนาที่ดิน

- ต่อองค์กร : สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจขอรับบริการโครงการแหล่งน้ำใน
ไร่นานอกเขตชลประทานของกรมพัฒนาที่ดินได้อย่างถูกต้อง

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางสาวทองส่วย พบบุญ

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร “แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน ”

รุ่นที่ 2/2568 : เมษายน 2568 - กันยายน 2568

(ดร.ทวีศักดิ์ รณเดโชพล)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน